

Vladimir Silič

V letu 2011 je Vladimir Silič izdal dve, za našo kulturno dediščino, pomembni knjigi. V prvi »Rezljana vrata na Slovenskem« je predstavil bogato zbirko rezljanih vrat iz cele Slovenije, kar predstavlja do sedaj prvi primer predstavitve te kulturne dediščine. V drugi knjigi »Čez osamelce in ledine blejske kotline« je poleg opisa možnosti sprehodov v okolici Bleda, knjiga opremljena s številnimi fotografijami razgledov po okolici Bleda in predvsem obilico cvetja in cvetočih travnikov. Ima pa knjiga še posebno, mogoče celo spregledano vrednost, saj v dodatku prinaša zapis ledinskih in drugih imen iz blejskih vasi in okolice, ki predstavljajo bogato jezikovno kulturno dediščino našega kraja, ki se postopoma izgublja.

DELOVANJE TURISTIČNEGA DRUŠTVA BLED 1952-1984

Namesto uvoda o intervjuju z Bogdanom Šanco

Le kakšen mesec pred njegovo smrtjo sem imel edinstveno priložnost razgovoriti se z gospodom Bogdanom Šanco in dobiti dragocene informacije, ki so mi omogočile celovit vpogled v delovanje Turističnega društva (TD) Bled od ustanovitve leta 1952 do konca obdobja, v katerem je imel Bogdan Šanca odločilno vlogo pri usmeritvah in delu. V tem obdobju je imelo TD odločilen in pomemben vpliv tako na razvoj blejskega turizma kot tudi na razvoj občine Bled kot celote.

Ob tem mi je gospod Šanca izročil svoj dragoceni arhiv, ki glede na njegovo pedantnost, predstavlja pravo bogastvo vpogleda v določeno obdobje polpretekle zgodovine Bleda.

Bogdan Šanca se je rodil 8. 6. 1920 v Celju. Osnovno šolo je zaključil v Celju, srednjo ekonomsko pa v Kranju, potem ko se je družina preselila na Gorenjsko. Prvo zaposlitev je dobil v očetovem podjetju v Kredi Radovna. Med drugo svetovno vojno je bil poslan na

Koroško v St. Weit, kjer je delal v mlekarskem podjetju. Tam je bil aretiran in izročen gestapu v Celovcu, od koder je bil deportiran v taborišče Dachau. Tam je prebil dve leti in mesec pred koncem vojne pobegnil. Do konca vojne se je skrival v gozdovih Nemčije in se vrnil na Bled junija leta 1945. Takrat se je kot referent za industrijo in obrt zaposlil na Okraju Jesenice. Leta 1951 je bil premeščen na Občino Bled, kjer je opravljal dela tajnika občine. Iz občine je bil premeščen v Park hotel za direktorja hotela, od tu pa za tajnika TD Bled. Potem, ko je bila na njegovo pobudo ustanovljena Igralnica – Casino, je zasedel v njej mesto direktorja. Ko so se začele aktivnosti za izgradnjo Golf hotela, je prevzel mesto direktorja Golf hotela v izgradnji. Po izgradnji je postal komercialni direktor hotela. Zadnjih sedem let pred upokojitvijo je delal kot direktor Zavoda za turizem in iz tega mesta se je leta 1980 upokojil.

Bogdan Šanca je eden od desetih ustanoviteljev Turističnega društva Bled. Omenjena deseterica je TD ustanovila na ustanovnem zboru januarja 1952. Bogdan Šanca je bil tedaj izvoljen v prvi nadzorni

odbor in bil od takrat vseskozi aktiven član društva. S svojim delom mu je vtisnil neizbrisen pečat. Že od leta 1951, ko je bil imenovan za tajnika Občine Bled, še posebej pa od leta 1957, ko je bil izvoljen za tajnika TD, je s svojimi zamislimi in iniciativami odločilno vplival na delovanje TD Bled in tudi na razvoj Bleda v celoti. Prav njemu gre zasluga, da so v TD pričeli izdelovati letno Poročilo o turistični sezoni na Bledu. Bogdan Šanca je za pripravo poročil sestavil vprašalnike, ki so jih posredovali turistično-gostinskim podjetjem, trgovskim podjetjem, turističnim agencijam in komunali. Na podlagi pridobljenih odgovorov so v TD sestavljali poročila in tako ohranili zapisane mnoge pomembne podatke o blejskem turističnem dogajanju, pa tudi širše v Sloveniji in Jugoslaviji.

Posebej pomemben pa je njegov prispevek pri izgradnji blejske turistične infrastrukture. Prav Šanca in njegovi najožji sodelavci v TD so kaj kmalu po drugi svetovni vojni dojemali, kako pomembno za nadaljnji razvoj turizma je imeti zgrajene objekte, ki bodo omogočali gostom aktivnejše bivanje v času dopustovanja.

Tako je Bogdan Šanca že davnega leta 1954 zapisal, da mora prav vsak turistični center izpolnjevati več materialnih pogojev, ki dodatno ovrednotijo naravne danosti, da si sploh zasluži ime turistični center. Ob tem je imel v mislih potrebno turistično in komunalno infrastrukturo, ki kraju daje dodatno vsebino in možnosti, na osnovi katerih bo omogočen normalni razvoj turizma, gostom pa aktivno preživljanje dopusta v času bivanja na Bledu. Že od takrat dalje so prav po njegovi zaslugi iz TD Bled prihajale iniciative za gradnjo teh objektov. TD pa se je največkrat pojavilo tudi kot investitor. To velja za: žičnico na Stražo, Camping Zaka, igrišče za mini golf, posodobitve Grajskega kopališča, Festivalno dvorano, umetno drsališče, ki je z ustanovitvijo Interesne skupnosti preraslo v Ledeno dvorano, Smučarski center Zatrnik in nazadnje so zabeležena tudi velika prizadevanja za obnovo golf

igrišča in investicije v vzdrževanje in obnovo sprehajalnih poti. Bogdan Šanca je v sodelovanju z Rajkom Gradnikom izdal tudi prvi Vodič po blejski okolici.

Izjemno velik prispevek Bogdana Šance je zaznati na področju organizacije blejskih turističnih prireditev, tj. zabavnega in družabnega dogajanja, ki je prispevalo k večji kakovosti bivanja na Bledu, tako za goste kot domačine. Šanca je uvedel tudi izdajanje turističnih informacij in celoletnega koledarja prireditev na Bledu. To je bila novost, ki je do takrat ni imel še noben turistični kraj v Jugoslaviji, in so bile tudi dolgo časa blejska posebnost.

Poleg tega, da je Bogdan Šanca v TD Bled opravljal tako pomembne funkcije, kot je predsednik in tajnik društva, je bil izvoljen tudi za člana upravnega odbora Gorenjske turistične zveze, člana upravnega odbora Turistične zveze Slovenije in člana predsedstva Turistične zveze Jugoslavije. Vse te funkcije so mu omogočale, da je tudi preko teh pomembnih organizacij vplival v dobro razvoja blejskega turizma. Njegova vsestranska aktivnost v teh pomembnih organih mu je odpirala možnosti v pridobivanju podpore za blejske projekte in s tem povezanega pridobivanja bančnih kreditov.

Za izjemno, dolgoletno in uspešno delo je Bogdan Šanca dobil dve pomembni priznanji:

Turistično društvo Bled ga je na Občnem zboru 21. aprila 1994 imenovalo za **ČASTNEGA ČLANA TD BLED.**

Občina Bled mu je na seji občinskega sveta ob prazniku Občine Bled 10. aprila 2002 podelila naziv **ČASTNI OBČAN OBČINE BLED.**

Intervju Vladimirja Siliča (levo) z Bogdanom Šanca (desno)

TD kot kreator razvoja turizma na Bled

TD kot zapisovalec dogodkov – kronist

Že takoj po ustanovitvi TD Bled je bila ena od pomembnih dejavnosti zbiranje podatkov o turističnem prometu na Bledu. Pri tem velja opomniti, da so v svojih poročilih zbirali podatke o bivanju gostov na Bledu vse od daljnega leta 1887.

Turizem se je po drugi svetovni vojni le počasi vračal na nekdanje že zavidanja vredno mesto na Bledu. V TD so bili takrat ljudje, ki so se pomena turizma za Bled zavedali in prav zato so začeli sistematično zbirati podatke o gostih in nočitvah, jih primerjati s preteklimi obdobji in jih vsako leto zbrane objaviti v poročilu, ki je hkrati pomenilo pregled nad doseženim stanjem, in dajalo napotke,

kako naprej, da bi bili dosežki v turizmu vedno boljši. Hkrati so bila zabeležena tudi dogajanja v Sloveniji in Jugoslaviji, z oceno vplivov na razvoj turizma.

Prvo poročilo je bilo izdelano že za leto 1953. V začetku so bila poročila nekoliko skromnejša, vendar so že vsebovala podatke o številu gostov in nočitev, ločeno za domače in tuje goste s kratkimi komentarji o naraščanju ali upadu gostov, kot tudi s komentarji, zakaj je prišlo do padca ali porasta. Leta 1956 zasledimo časopisni komentar, da Bled slej ko prej ostaja vodilno turistično mesto pri nas (v Jugoslaviji). Že leta 1955 pa je iz TD Bled prišla pobuda, da je za razvoj turizma treba ustanoviti poseben sklad za turistično propagando. Naslednje leto je v poročilu že zaslediti, da je Okrajni ljudski odbor Kranj pobudi TD Bled prisluhnil in jim namenil 12 milijonov dinarjev.

Poleg podatkov o dosežkih turizma na Bledu so v poročila vnašali še primerjave za vso Slovenijo in Jugoslavijo. Prav tako so pričeli vnašati pomembne dogodke, ki so se zgodili na Bledu, podatke o investicijah, ki so se izvajale v režiji TD, kot tudi o investicijah v posameznih hotelih, gostiščih, trgovinah in na področju komunalne infrastrukture v režiji občine Bled, krajevne skupnosti Bled in kasneje Občine Radovljica, ko Bled ni bil več občina. V poročilih so zbrani zelo dragoceni podatki o gostih in nočitvah, od najzgodnejših začetkov, to je od leta 1887 dalje, in tudi o značilnostih posameznih obdobj. V poročila so vnašali ocene rezultatov, ugotovitve pomanjkljivosti, kot tudi predloge, kaj storiti, da bi bila prihodnja sezona uspešnejša. Za izdelavo poročil je bil zadolžen vsakokratni tajnik TD Bled. Zadnje poročilo zasledimo za leto 1984.

TD kot spodbujevalec in iniciator

V poročilih je zaslediti vrsto pobud in predlogov, ki so jih oblikovali in tudi realizirali v TD Bled. Tako lahko rečemo, da je imelo TD velik vpliv tako na razvoj blejskega turizma kot tudi na razvoj Bleda v celoti. TD je tako vplivalo na razvoj kraja s pobudami, ki jih je sprejemalo na sejah upravnega odbora, kot tudi s pobudami, ki so prihajale od posameznih sekcij TD. Še več vpliva pasije TD zagotovilo mnogim poznanstvi pomembnih ljudi, tako s področja politike kot tudi stroke, tako doma kot v tujini. Zlasti so bila pomembna poznanstva s posamezniki v tujini, ki so v končni fazi na Bledu pripeljala do odločitev za investicije, kot so: kamp, mini golf, žičnica na Stražo, obnova golf igrišča, umetnega drsališča in smučišč. Opazno je bilo tudi zavzemanje za posodabljanje turističnih kapacitet in izgradnjo novih zmogljivosti, tako v hotelih, penzionih in pri sobodajalcih. Stalna so bila tudi prizadevanja za vzpostavljanje dobrih gostiln, ki bi lahko blejskim gostom ponujale dobro domačo hrano in seveda več domačnosti, kot so je bili deležni v hotelih.

Poleg tega so se v TD dobro zavedali, da kakovostnega turizma brez dobre trgovine ne more biti. Zato skozi vsa leta zasledimo nenehno

opozarjanje, da trgovina na Bledu zaostaja za potrebami turističnega kraja, kot je Bled.

Skrb za komunalno urejenost kraja je bila stalnica v prizadevanjih TD Bled. Tako smo priče nenehnemu opozarjanju na potrebo po urejanju cest in pločnikov, cestne razsvetljave, ograj in živih mej, urejenosti javnih površin in parkov, kopališč, vključno s potrebo po ureditvi kopanja v Zaki in na Mlinem. Prizadevanja so šla tudi v spodbujanje urejenosti stanovanjskih hiš in vrtov, hkrati pa so opozarjali na zanemarjene domačije in predele Bleda, predvsem Želeče, Zagorice in Mlino.

TD kot propagandist in promotor

V TD Bled so prvi začeli opozarjati, da povečevanja obiska turistov na Bledu ni mogoče doseči brez agresivnejše promocije in oglaševanja, za kar pa je bilo treba zbrati več finančnih sredstev. TD je vseskozi namenjala znatna sredstva za splošne turistične informacije in še dodatna sredstva, ki jih je uspelo zbrati od gostinsko-turističnih organizacij.

Ves ta denar je TD porabilo za izdelavo in distribucijo raznega promocijskega gradiva, kot so prospekti, blejske turistične informacije, slikovni material, plakati Bleda, objave, oglasi in podobno. Poleg tega pa so bila organizirana razna srečanja in sprejemi za novinarje, predstavnike agencij in študijskih skupin, od katerih se je pričakovalo, da bodo poročali o lepotah in turistični ponudbi Bleda. Zelo pomembno je bilo delovanje »Splošne turistične informativne službe«, ki jo je vodilo tajništvo TD, izvajal pa »Informacijski biro« z dvema zaposlenima, ki sta hkrati opravljala še prodajo razglednic, spominkov, ribiških dovolilnic, sprehajalnih kart in vršila menjavo valut in posredovanje prospektov.

Ob tem so predstavniki TD vedno opozarjali, da je najboljša promocija zadovoljen gost, ki se bo še vračal in s seboj pripeljal še koga. V ta namen so stalno vodili evidenco pohval in pritožb gostov in za izboljšanje stanja o tem obveščali pristojne.

TD kot organizator in izvajalec razvedrilnega programa

TD se skoraj v celotnem zgodnjem obdobju svojega obstoja pojavlja pri mnogih nalogah kot organizator in kot izvajalec. Verjetno največja naloga, ki jo je TD organiziralo in v velikem delu tudi izvajalo, je področje prireditiv. Že leta 1958 je bil prvič izdelan program prireditiv za celo poletno turistično sezono. Takšnega programa do tega leta še ni imel izdelanega noben turistični kraj v Jugoslaviji. Seveda pa je bilo pred sestavo vsakoletnega programa opravljenega mnogo dela. Niso bile dovolj samo ideje, kaj je primerno in izvedljivo. Treba je bilo poiskati izvajalce, ansamble, artiste, igralce, skleniti z njimi pogodbe, pri zahtevnejših prireditvah pa pridobiti še razne druge strokovnjake in ne nazadnje za izvedbo zagotoviti tudi denar. Najatraktivnejše prireditve, ki jih je TD Bled v tistem času organiziralo ali sodelovalo pri organizaciji, so bile: Slovenska popevka, Jazz festival, TV festival, Plesni turnir, Bridge festival, Miss Bled, Pesem poletja, Bled, ti moj Bled, Alpski rally, Moto-sköjering, promenadni koncerti Slovenske filharmonije in barski artistični programi. Poleg teh pa so sodelovali še pri vrsti nastopov domačih izvajalcev, kot so bile folklorne prireditve, kmečke ohceti, kmečki dnevi, pustni karnevali in še bi lahko naštevali. Vse te prireditve so postopoma ugašale zaradi različnih interesov. Nekatere prireditve so bile enostavno predrage in so jih preselili v Ljubljano, predvsem pa je za mnoge prireditve zmanjkalo zanesenjakov, ki so bili nekdanj za Bled pripravljeni marsikaj storiti prostovoljno.

TD kot skrbnik in urejevalec okolja

Prav posebno skrb in potrebo po urejanju je TD vseskozi namenjala urejenosti sprehajalnih poti na Bledu in okolici. V ta namen je vlagalo nemajhen delež sredstev, zbranih s turistično takso. TD je najemalo izvajalce za urejanje poti, postavljanje klopi in potrebne zaščite na nevarnih delih steza. Naj za primer navedemo montažo 35 m dolgih kovinskih stopnic in nekaj jeklenih vrvi na

Osojnici, kot tudi jeklene vrvi na Straži ter na več mestih lesene ograje in premostitve. Ob sprehajalnih poteh je TD vseskozi skrbelo za postavljanje smerokazov in informacijskih tabel. Vse te skrbi so bile prvenstveno usmerjene na Stražo, Grajski hrib, Višce, Stan, Kuhovnico, Osojnico in Ojstrico.

Podobno kot za sprehajalne poti so bile pozornosti deležne parkovne površine, obala jezera in drugi javni prostori, za urejanje in vzdrževanje katerih so prispevali tudi denar. Svoja sredstva so namenjali tudi za odstranjevanje naplavin z jezera, vodomet v parku, vremensko hišico, novoletno okrasitev in še kaj.

TD kot iniciator, investitor in upravljalac turistične infrastrukture

V TD Bled so od same ustanovitve naprej zasledovali gibanje turističnega prometa in kapacitet, ki jih premore blejski turizem. Vsakoletne ugotovitve so bile, da Bled z razpoložljivimi kapacitetami ne more slediti trendom razvoja turizma v svetu. Primanjkljaj Bleda je bil tako v številu razpoložljivih kapacitet kot tudi v kakovosti. Zato so iz TD že zelo zgodaj začeli pošiljati opozorila, da Bled nujno potrebuje investicije v nove hotelske zmogljivosti, v manjše nastanitvene objekte oz. penzione, privatne sobe za namen oddaje in ne nazadnje za dobre gostilne.

Poleg tega so v TD že od samega začetka videli potrebo po izgraditvi cele vrste turističnih infrastrukturnih objektov, nekateri med temi naj bi omogočili tudi uveljavljanje zimske sezone na Bledu.

Vse te pobude so postopoma doživljale realizacijo, zavora hitrejšemu napredku pa je bilo največkrat pomanjkanje finančnih sredstev, ambicij in včasih tudi nenaklonjene politične klime. Prav iz tega razloga so se v TD mnogih investicij lotili kar sami ali v sodelovanju z nekaterimi zainteresiranimi organizacijami in posamezniki.

Če naštejemo le največje, so to: žičnica na Stražo, kamp v Zaki, mini golf. Pri izgradnji umetnega drsališča in v nadaljevanju pokrite Ledene dvorane pa je TD z ustanovitvijo

»Interesne skupnosti za izgradnjo rekreacijske in turistične infrastrukture« odločilno prispevalo k izgradnji.

Pri gospodarjenju s turistično infrastrukturo so se skozi čas dogajale spremembe, ki jih je narekoval ali obseg dela ali tudi sami predpisi, ki so posegali v to področje.

Vsa leta po drugi svetovni vojni do leta 1967 na Bledu na tem področju ni bilo drugega možnega upravljalca kot Občina in Turistično društvo Bled. Tako je TD do leta 1967, poleg vseh drugih aktivnosti, upravljalo oziroma gospodarilo z vso turistično infrastrukturo na Bledu. Za nekatere objekte to pomeni samo gospodarjenje z njimi, za druge odločanje za investicijo, pridobivanje potrebnih finančnih sredstev, vodenje investicije in po izgradnji upravljanje in trženje.

TD Bled je leta 1967 ustanovilo Zavod za razvoj in pospeševanje turizma Bled, saj so naloge na področju gospodarjenja z vsemi temi objekti postale preobsežne in jih v okviru društva niso bili več zmožni opravljati. To je bilo še bolj izrazito prisotno potem, ko so se v društvu odločili za vzpostavitev nove dejavnosti na področju turistične infrastrukture, to je Igralnice – CASINO Bled. Preden je TD Bled na Zavod za razvoj in pospeševanje turizma prenesel vse obstoječe objekte turistične infrastrukture, so bile na vzpostavitvi igralnice že opravljena vsa potrebna pripravljala dela, zavod je z deli nadaljeval in ob ustanovitvi je bila igralnica registrirana kot enota v njegovi sestavi.

V TD so vseskozi opozarjali, da je za kakovosten preskok v razvoju turizma potrebna tudi posodobitev trgovskih lokalov in še posebej dvig kakovosti ponudbe pri vseh vrstah artiklov.

TD kot ocenjevalec razmer v času in prostoru

Pripravljalci poročil so poskušali z zapisovanjem različnih okoliščin, ki so bile prisotne v času in prostoru, predstaviti, kdaj je bilo okolje bolj, kdaj manj naklonjeno razvoju turizma. V največji meri gre tu za odločitve, ki so bile politične narave.

Te so od časa do časa dajale turizmu večji ali manjši pomen. Od tega je bilo odvisno, kolikšna je bila možnost za najemanje kreditov v bankah in podobno. Ugodni časi za investicije v turizmu so nastali, ko je v državi začelo primanjkovati deviz in je v turizmu odkrila dober vir deviznih prilivov. V tem času se tudi v poročilih TD pričnejo zapisovati podatki o deviznih prilivih, tako za Slovenijo kot Jugoslavijo.

V poročilih se vedno pogosteje pojavljajo tudi ocene mednarodnih političnih in gospodarskih razmer, seveda s pogledom, kako so le te vplivale na turistični obisk in devizni priliv. Vendar pa vedno tudi primerjalno z ostalimi pomembnimi in konkurenčnimi državami na področju turizma, predvsem z Italijo, Grčijo, Španijo in Francijo.

Zapisani so tudi drugi pomembni pojavi, ki so tako ali drugače vplivali na turizem. Redno so ocenjevane vremenske razmere, pozimi predvsem podatki o snežnih razmerah, o zaledenosti Blejskega jezera, o prometnih povezavah in podobnem. Tako zasledimo zapis potresov, pojav črnih koz, zapis stanja vode v jezeru in izvedenih sanacijskih ukrepov, učinek gradbenih del na turizem in prometne pomanjkljivosti, tako na Bledu kot tudi širše v Sloveniji in Jugoslaviji.

TD kot statistik turističnega prometa

Kot je že na začetku omenjeno, je bila ena od pomembnih dejavnosti TD Bled sestavljanje letnih poročil o turistični sezoni na Bledu. Glavna vsebina le teh pa je vendarle bila statistika o turističnem prometu na Bledu in turističnih kapacitetah, s katerimi je Bled razpolagal. Pri tem so se izdelovalci potrudili, da so zbrali kar največ podatkov tudi iz najzgodnejših obdobj blejskega turizma in jih tako ohranili. Nekateri najzanimivejši podatki, zbrani za posamezna obdobja, so bili prikazovani v številnih tabelah.

Vodena je bila statistika števila obiskovalcev za večino turističnih infrastrukturnih objektov, med drugim za:

Blejski grad,
 Blejski otok,
 Grajsko kopališče,
 Camping Zaka – število nočitev,
 mini golf,
 golfsko igrišče,
 hidrobus,
 Smučarski center Zatrnik,
 umetno drsališče – Ledena dvorana.

Prikaz nastanitvenih zmogljivosti je bil voden ločeno za hotele, penzione, gostišča, počitniške domove in privatne sobe (sobodajalci). Enako velja tudi za zbiranje podatkov o številu gostov (prihodov) in številu nočitev. Ti podatki so bili prikazovani ločeno za domače in tuje goste, prikazana je bila tudi struktura po mesecih, izračunan povprečni čas bivanja, navedena je bila struktura gostov po državah, kot tudi procent izkoriščenost kapacitet. V poročilih so tudi primerjave z dosežki v drugih turističnih krajih in primerjave z državnim in republiškim nivojem.

Prikaz nastanitvenih zmogljivosti na Bledu leta 1960

Tabela je zanimiva, ker še leta 1960 prikazuje obstoj skupnih ležišč in počitniških domov, to sta namena, ki sta pozneje povsem izostala iz blejske turistične ponudbe. Poleg teh se v ponudbi nahajajo še druge nastanitvene kapacitete, ki so pozneje prav tako iz enega ali drugega vzroka prenehale obstajati.

Ime nastanitve	Število postelj
I. Hoteli	962
Hotel Toplice	354
-glavna stavba	202
-depandansa Jadran	81
-depandansa Korotan	29
-vile	42
Park hotel	217
-glavna stavba	114
-stari del	40
-vila Ambrožič	23
-depandansa Union	40

Hotel Jelovica	210
-glavna stavba	65
-depandansa Mežakla	78
-depandansa Blegaš	40
-depandansa Bogatin	27

Hotel Triglav	93
-glavna stavba	30
-depandansa Evropa	40
-Zaka	14

Hotel Krim	58
-------------------	-----------

Hotel Lovec	30
--------------------	-----------

II. Gostišča	59
Mlino	15
Izletniški dom Ribno	25
Vintgar	4
Gostilna Ažman	9
Gostilna Frčej	6

III. Počitniški domovi	372
PTT Ciril Žužek	55
Vojno odmarališče Sloboda	65
PZS vila Antonija	35
Dom soc. zavarovanje Pula	12
Dom kom. banke Pula	35
OLO Zrenjanin	42
Dom rudarjev Zaka	19
Dom Slovenija ceste	26
SAZU Mlino	15
Tomos Koper	26
Dom književnikov	16
AP Vojvodina	16
Dom kompozitor. Jugoslavije	10
Konz, sindikata Mežakla	74

IV. Skupna ležišča	190
Park hotel	130
Depandansa Evropa	60

V. Privatne sobe	933
Bled	842
Ribno	50
Gorje	41

VI. Kapacitete skupaj	
Hoteli	962
Gostišča	59
Počitniški domovi	446
Skupna ležišča	190
Privatne sobe	933

Prikaz števila gostov v zgodnjem obdobju turizma na Bledu

Tabeli sta zanimivi, saj nam postrežeta s podatki iz najzgodnejšega obdobja blejskega turizma. Hkrati pa predvidevam, da sta kot taki le malokomu dostopni. Prva tabela zajema podatke od leta 1887 do 1929. V tem obdobju so zbrani podatki le o številu gostov, brez delitve na domače in tuje goste. V drugi tabeli, ki obsega obdobje od leta 1930 do 1987, so podatki zbrani skupno in ločeno za domače in tuje goste. V obeh tabelah je tako prikazano število gostov na Bledu za celo stoletje. Ni pa v celem obdobju zbranih vseh podatkov o nočitvah in jih v teh tabelah ne prikazujem.

Turistični infrastrukturni objekti na Bledu

Blejski turistični delavci so že takrat in vseskozi razmišljali, kaj je tisto, kar Bledu še manjka, da se bo lahko postavil ob bok pomembnim turističnim krajem tako doma kot v tujini. Bled vsega tega takrat ni imel. Potreb je bilo veliko in pobude so začeli postopoma uresničevati. Po drugi svetovni vojni uničeni objekti, ki so nekoč že bili v funkciji turizma, so bili potrebni obnove.

Marsikaj pa je bilo treba zgraditi na novo. V sodelovanju med občino in TD so bili izpeljani številni projekti. TD Bled je vseskozi sodelovalo pri izgradnji, obnovi, spodbujanju aktivnosti in pri kakovosti ponudbe turističnih infrastrukturnih objektov.

Blejski grad od 1945 do 1961

Blejski grad kot najpomembnejši objekt turistične infrastrukture in kot kulturni spomenik je bilo nujno treba obnoviti. Že takoj ob začetku sanacije gradu, ki je pogorel leta 1947, je dozorela zamisel, da je treba grad popolnoma rekonstruirati. Vso iniciativo je prevzela Občina Bled, ki je s svojimi sredstvi in krediti uspela izpeljati sanacijo in rekonstrukcijo. Dela so se začela, ko je bil blejski župan Anton Kunčič, dokončala pa v času županovanja Jožeta Kapusa. Vsa dela je načrtoval in vodil Plečnikov učenec, ing. arhitekt Anton Bitenc.

Za izvajalce del so angažirali primorske zidarje, večje dela s kamnom, vsa ostala gradbena dela pa so opravili blejski obrtniki. Ureditev muzejske zbirke je s svojo ekipo arheologov, etnografov, numizmatikov in drugih vodil dr. Jože Kastelic, direktor Narodnega muzeja Ljubljana.

Tabela 1					
leto	število gostov	leto	število gostov	leto	število gostov
1887	1.094	1901	2.256	1915	I.sv. voj.
1888	1.182	1902	2.485	1916	I.sv. voj.
1889	1.189	1903	2.833	1917	I.sv. voj.
1890	1.136	1904	2.568	1918	I.sv. voj.
1891	1.228	1905	2.640	1919	1.782
1892	1.307	1906	3.500	1920	2.246
1893	1.494	1907	3.684	1921	3.160
1894	1.357	1908	4.342	1922	6.970
1895	1.677	1909	6.291	1923	6.205
1896	1.615	1910	7.316	1924	6.377
1897	1.911	1911	7.778	1925	6.190
1898	1.913	1912	5.775	1926	8.266
1899	2.216	1913	6.163	1927	11.982
1900	2.294	1914	2.594	1928	13.107
				1929	16.996

Tabela 2

leto	domači gosti	tuji gosti	skupaj	leto	domači gosti	tuji gosti	skupaj
1930	6.507	12.551	19.058	1959	32.969	25.633	58.602
1931	6.675	9.238	15.913	1960	43.346	23.789	67.135
1932	8.437	7.307	15.744	1961	43.482	27.485	70.967
1933	7.004	9.875	16.879	1962	38.778	28.867	67.645
1934	7.501	10.620	18.121	1963	42.871	38.153	81.024
1935	6.868	9.270	16.138	1964	45.781	42.097	87.878
1936	6.760	12.558	19.318	1965	46.624	47.831	94.455
1937	5.607	12.379	17.986	1966	34.411	58.344	92.755
1938	6.347	18.011	24.438	1967	36.086	63.834	99.920
1939	5.934	18.411	24.345	1968	35.609	55.950	91.559
1940	6.476	1.006	7.482	1969	46.645	72.616	119.261
1941	II. sv. voj.			1970	51.100	75.943	127.043
1942	II. sv. voj.			1971	54.469	74.704	129.173
1943	II. sv. voj.			1972	49.493	68.184	117.677
1944	II. sv. voj.			1973	42.387	80.028	122.415
1945	ni podat.			1974	48.656	66.815	115.471
1946	14.929	244	15.173	1975	47.382	59.792	107.174
1947	20.724	1.795	22.519	1976	48.354	57.938	106.292
1948	21.459	1.664	23.123	1977	64.056	55.745	119.801
1949	35.181	2.674	37.855	1978	75.839	70.873	146.712
1950	33.407	2.984	36.391	1979	75.628	67.180	142.808
1951	29.646	2.922	32.568	1980	59.052	75.428	134.480
1952	19.168	4.704	23.872	1981	65.440	74.808	140.248
1953	20.518	10.560	31.078	1982	62.656	71.093	133.749
1954	20.454	18.765	39.019	1983	62.748	71.829	134.577
1955	22.275	23.367	45.642	1984	53.604	89.669	143.273
1956	16.872	16.569	33.441	1985	56.828	98.707	155.535
1957	23.364	13.932	37.296	1986	60.596	102.221	162.817
1958	26.473	20.196	46.669	1987	52.079	104.548	156.627

Dela so potekala celih deset let, tj. od leta 1951 do 1961. Spodnja ploščad z bifejem in sanitarijami je bila za obiskovalce odprta leta 1957. Takrat je bil obnovljen tudi trakt zraven kapelice na gornjem dvorišču. To so prostori, ki so bili namenjeni muzejski zbirki. Nazadnje, leta 1961, pa so bili obnovljeni še prostori, namenjeni gostinski dejavnosti: restavracija, terasa in nočni bar. Leta 1961 so uredili tudi dovozno cesto, parkirišče in okolico gradu.

Po obnovi si je na povabilo arhitekta Bitenca grad ogledal arhitekt Jože Plečnik in dejal:

»Ja, kar dobro si uredil.«

Tako je Bled ponovno dobil najpomembnejši turistični infrastrukturni objekt, ki je ogromno prispeval k nadaljnjemu razvoju turizma.

Blejski otok od 1945 do 1985

Otok z bogato zgodovino sodi med najstarejše romarske poti na Gorenjskem. Tako lahko ugotovimo, da so bili romarji prvi turisti na otoku. Vendar pa želja obiskati Bled, se potem povzpeli na grad in s čolnom ali pletnjo popeljati na otok, ostaja prej kot slej stalnica.

Gostinski ponudbi na otoku se dolgo časa ni posvečalo velike pozornosti. Nekaj so obiskovalcem nudili kar oskrbniki otoka. Do leta 1950 Alojz Potočnik, od takrat naprej sta otok prevzela najemnika gostilne Hom, zakonca Rožič.

Zahteve in potrebe gostov pa so bile vedno večje in tako je občina začela gostinskim delavcem za nudenje postrežbe oddajati v najem mežnarijo. Pa tudi to ni več zadoščalo. Prizadevni turistični delavci so opozarjali, da je treba objekte na otoku posodobiti in jih prirediti za kakovostnejšo postrežbo.

Prva priložnost se je pokazala ob zaključku arheoloških izkopavanj leta 1966. Takrat so po načrtih arhitekta Antona Bitenca uredili restavracijo. Med mežnarijo in proštijo je bil zgrajen povezovalni del, tako da je vse skupaj predstavljalo gostinski lokal, ki je omogočal solidno postrežbo obiskovalcev. Poskrbljeno je bilo tudi za sanitarije, od jezera do kleti, v mežnariji pa je bila speljana vlečnica za lažjo dostavo materiala, hrane in pijače.

Prvi upravljalec gostinskega lokala po obnovi je leta 1966 postal Viator Ljubljana, ki je takrat upravljal tudi s hoteloma Golf in Park. Po nekaj sezonah je Viator dejavnost na otoku opustil. Postrežba se je spet poslabšala. Boljši časi za otok so nastopili v letih 1981 do 1985, ko sta otok prevzela brata Pibernik. Bistveno za dobro poslovanje je bil urejen dovoz gostov, ki so jih v hladnejšem času, ko pletnje niso več vozile, pripeljali na otok z električnim čolnom. V tem času je bil otok kot družbena lastnina v upravljanju TOZD Turizem in rekreacija HTP Bled.

Težave s funkcioniranjem otoka, z lastništvom in najemniki so stalnica in res je škoda, da otok dolgo ni dobil primerne funkcije v blejski turistični ponudbi.

Festivalna dvorana

Na Bledu se je že dalj časa kazala potreba po večji dvorani, ki bi bila primerna za razne prireditve, kongrese in druga večja srečanja. Eden od pomembnih pobudnikov za izgradnjo Festivalne dvorane je bilo prav Turistično društvo Bled. Zamisel je doživela realizacijo

potem, ko je bila v letu 1961 Bledu zaupana organizacija Turnirja šahovskih velemejstrov z osemnajstimi eminentnimi udeleženci.

Dvorana je bila zgrajena zelo hitro. Projektant je bil arhitekt Ivo Špinčič iz Ljubljane. Občina je projekt investirala, TD pa jo je prevzelo v upravljanje.

Leta 1962 je bil v njej tudi prvi festival Slovenska popevka. Dvorana je sčasoma postala neprimerna. Temeljito prenovo je doživela pred Svetovnim prvenstvom v veslanju leta 1989. Takrat je bil v dvorani tudi Kongres FISA.

Žičnica na Stražo

Žičnica na Stražo je bila prva investicija v turistično infrastrukturo na Bledu po drugi svetovni vojni. Leta 1953 so predstavniki Občine Bled in TD Bled obiskali razstavo na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani in tam ugledali prototip žičnice, ki se jim je zdel primeren za postavitvev na Straži. Začeli so se pogovori s predstavnikom podjetja in leta 1954 je žičnica – sedežnica na Straži že obratovala.

Turistično društvo je v letih 1964 in 1965 investiralo še v manjšo vlečnico na Mali Straži, ki je bila primerna predvsem za otroke.

Sedežnica je sčasoma postala dotrajana in zastarela in več let sploh ni obratovala. Leta 1989 pa je bila narejena obsežna prenova tako sedežnice kot tudi smučišča. V več naslednjih letih je bila nabavljena oprema za umetno zasneževanje, voda je bila napeljana iz jezera in tako so se izboljšali pogoji za obratovanje. Problem, ki skoraj onemogoča obratovanje, pa so vedno milejše zime. Da bi se izognili zaprtju žičnice, je bilo leta 2004 investirano v progo za letno sankanje, kar je dalo žičnici nov pomen. Poleg te investicije je bila tega leta na Straži zgrajena nova brunarica, ki omogoča kakovostno gostinsko ponudbo tako za smučarje, sankarje kot tudi za druge obiskovalce.

Camping Zaka

Turistično društvo je leta 1955 z lastnimi sredstvi pričelo graditi Camping Zaka. Na

zgornji terasi je bil zgrajen sprejemni objekt s sanitarijami. V Campingu Zaka so bili že leta 1955 registrirani prvi turisti. To je bila prva uradna registracija bivanja gostov v kampu. Camping Zaka je bil v tem času še brez telefonske povezave.

Da bi lahko sprejeli prve goste v kampu, je bila zgrajena recepcija, sanitarije, asfaltirana dovozna cesta, razsvetljava celotnega kampa in urejena je bila obala jezera. Montirana je bila telefonska napeljava, zgrajena ploščad za pranje avtomobilov in na obali postavljena igrala za otroke. Če upoštevamo, da so bili v TD zaposleni le štirje, da ni bilo nobene, danes samoumevne računalniške podpore, je bil to fascinantni dosežek velikih entuziastov. V naslednjih sedmih letih so kamp še dodatno opremljali in dosegli sledeče rezultate:

Mini golf

V TD Bled so že dalj časa razmišljali, kako povečati turistično ponudbo na Bledu z izgradnjo igrišča za mini golf. V letu 1964 so bila zbrana potrebna sredstva za ta namen. K sodelovanju so povabili g. Wecsereka iz Poreče (Pörtschacha) v Avstriji, lastnika več takih igrišč. Po njegovih predlogah in s sodelovanjem domačih strokovnjakov Vlada Janežiča in Franca Pelka je bilo igrišče kmalu zgrajeno. Uradno odprtje je bilo že leta 1964, ko je prvi udaril žogico srbski igralec Mija Aleksić.

Kmalu po ponovni ustanovitvi Občine Bled je bil zgrajen še provizorični objekt ob vhodu, kjer igralcem nudijo tudi gostinske usluge.

Golf igrišče

Igrišče za golf, ki se razteza na Hraški gmajni, sodi med največje, najdražje in pomembne objekte blejske turistične infrastrukture. Gradnja igrišča se je začela leta 1936. Izbira lokacije in izdelava načrtov je bilo delo Avstrijca Rudolfa von Gelminija.

Igrišče z 18 luknjami je bilo zgrajeno že leta 1938. Duša vsega takratnega dogajanja je bil strokovnjak za golf Rudolf v. Gelmini v sodelovanju z domačinom prof. Bogdanom Vovkom. Bilo je ekskluzivno igrišče, saj je pripadalo takratni visoki družbi, kraljevemu dvoru s knezom Pavlom, diplomatom, politikom, poslovnežem in drugim pomembnežem.

Med vojno je bilo igrišče uničeno, prekopano s strelskimi jarki, v klubski hiši so bili naseljeni stanovalci. Blejski turistični delavci so si dolgo časa prizadevali za obnovo. Preko številnih povezav, tako doma kot v tujini, jim je končno uspelo. Na Bled so pripeljali poznavalca gradnje golf igrišč, g. Donalda Harradina. Bil je navdušen nad lokacijo in prepričan, da bo to eno najlepših golf igrišč v Evropi.

Intenzivna dela so se začela leta 1971 pod vodstvom g. Harradina in domačega strokovnjaka g. Vlada Janežiča. Poskusne igre na devetih poljih so bile že leta 1972, vseh 18 zelenic pa je bilo usposobljenih za igro leta 1974. Svečano odprtje je bilo 20. maja 1977.

Klubsko hišo so popolnoma obnovili šele leta 1982. Urejena je bila kuhinja, jedilnica, aperitiv bar, terasa, prostori za golf klub in sobe za 26 gostov. Uredili so parkirišče,

leto	gostje			nočitve		
	domači	tuji	skupaj	domači	tuji	skupaj
1956	162	657	819	633	1462	2095
1957	146	590	726	557	1085	1642
1958	180	1100	1280	785	2409	3194
1959	194	1054	1248	501	2792	3293
1960	175	755	930	442	2153	2595
1961	416	2256	2672	1616	5071	6687
1962	560	2631	3191	2199	8261	10460

gospodarsko poslopje s shrambo za opremo in mehanizacijo ter pisarno.

V letih 1990 do 1993 je bilo dograjeno novo igrišče z devetimi zelenicami. Staro igrišče se sedaj imenuje Jubilejno, novo pa Jezersko. Nekaj let kasneje je bila ob novem igrišču postavljena še gostilna Jezerska hiša. Od leta 1998 je večinski lastnik celotnega kompleksa Golf igrišče SAVA d.d. Kranj.

Športna dvorana

Na mestu, kjer danes stoji Športna dvorana, je TD Bled več zim vzdrževalo naravno drsališče. Vseskozi pa je bila prisotna želja, da se na tem mestu postavi pokrito drsališče oziroma dvorana. Glavni pobudnik za izgradnjo dvorane je bilo TD, ki mu je tedaj predsedoval Leopold Pernuš, tajnik pa je bil Franc Šmit.

Leta 1972 je bila ustanovljena Interesna skupnost za izgradnjo dvorane, ki je združevala 30 podjetij – investitorjev, tako se je izgradnja lahko pričela.

Leta 1974 je bilo zgrajeno drsališče s kompresorji, dvorana pa je bila pod streho leta 1979. Upravljanje dvorane pa je bilo zaupano Zavodu za turizem Bled.

Temeljita obnova in dozidava vzhodnega dela z izgradnjo Olimpijskega trga je bila zaradi potreb šahovske olimpijade izvedena leta 2002.

Najpomembnejše prireditve v dvorani:

leta 1983 – koncert Ansambla Avsenik ob 30-letnici,

leta 2002 – 35. Šahovska olimpijada,

leta 2003 – EYOF 6. Evropski olimpijski dnevi mladih,

leta 2003 – koncert Ansambla Avsenik ob 50-letnici.

Smučarski center Zatrnik

Smučarski center na Zatrniku je nastajal postopoma. Začetek obratovanja je bil v zimski sezoni 1970/71. V letu 1972 so delovale že štiri vlečnice. Zadnja je bila dokončana sedežnica na Brjanco, ki je bila dolga celih 3.500 metrov. Da je smučišče lahko delovalo, so bili čez cesto na Pokljuko zgrajeni trije nadvozi za smučarske proge, ki so tako

nemoteno potekale preko ceste. Zatrnik je v tistih letih privabljal ogromno smučarjev, tako domačinov kot tujcev. Zlasti številni so bili gostje iz Hrvaške in Vojvodine. Mnogo pa je bilo tudi Angležev in Holandcev, ki so bili sicer gostje blejskih hotelov. Konec tedna je bil Zatrnik premajhen za vsa vozila, saj je bilo na parkiriščih prostora le za devetsto vozil in je policija ostale obiskovalce ustavljala že v Krnici. Skratka bila je to prelepa zimska pravljica, da bi lahko trajala. Nekaj težav z lastniki zemljišč, predvsem pa zelene zime, so pripeljale do tega, da je smučišče končno prenehalo delovati, kar pomeni veliko izgubo v zimski ponudbi blejskega turizma, vendar podnebnim spremembam ni moč kljubovati.

S kratkim pogledom na turistično infrastrukturo Bleda naj se konča razmišljanje o uspešni zgodbi TD Bled v nekem preteklem obdobju. S tem so se končali tudi intervjuji z gospodom Šanco.